

ՏՐՈՒՍԿԱՎԵՑ

Առողջարանային այս փոքրիկ քաղաքում Հայկական պամական հուշարձաններ գոյութ-
յուն հունեն: Միակ հիշատակադրությունը, որ առնչվում է Հայերին, դանվում է Հանքաջրերի ըմ-
պելասարահի պատին: Այն վերարերում է Տրուսկավեցի Հանքաջրերն Հայանարերող Հայադդի քի-
միկոս-դեղադործ Թեոդորոս Թորոսեւիչին (ծնվ. 1789 թ. Ատանիսլավում, մահ. 1876 թ. Լվովում):
«Տրուսկավեցյան Հանքային ջրերը» դրքում¹⁶² արժեքավորված է այս մեծ գիտնականի աեղն ու
դերը Ուկրաինայի արևմտյան մարզերի, Գալիցիայի և Բուկովինայի Հանքաջրերն ուսումնասիրե-
լու գործում: Թ. Թորոսեւիչն ավարակ էր Վիեննայի Համալսարանի դեղադործական ֆակուլտետը
(1812 թ.) գիտական Հայանադործությունների համար արժանացել ընդամաթիվ պարգևների: Մա-
հացել է 86 ամսականում Լվովում: 1989 թ. Հանդիսավորապես նշվեց նրա ծննդյան 200-ամյակը:
Լվովում առ այսօր գործում է Թ. Թորոսեւիչի Հիմնադրած դեղատուն- Թանգարանը:

548. Հուշամատիւտակ՝ Թ. Թորոսեւիչի դիմաքանդակով. սաորև՝ 6 աորև.

«ПЕРВОИССЛЕДОВАТЕЛЮ/ ЛЕЧЕБНЫХ МИНЕРАЛЬНЫХ/ ВОД КУРОРТА
ТРУСКАВЕЦ/ ТЕОДОРУ ТОРОСЕВИЧУ/ К 150-ЛЕТИЮ ОСНОВАНИЯ
КУРОРТА/ 1827-1977»¹⁶³.

Լուսանկ. 156

ԲՈՒԿՈՎԻՆԱ

XVIII-XIX դարերում ընդարձակվեց նաև Բուկովինայի Հայկական դագութը, որաեղի աղ-
դարնակչությունը խաացել էր դեռևս XV դարում, երր Մոլդավիայի իշխան Ալեքսանդր Բարին՝
առևաուրը դարդացնելու նպատակով, այսաեղ էր հրավիրել Հայ վաճառականներին՝ աալով
նրանց դդալի արաոնություններ: Ասաիճանաբար ընդարձակ աիրույթներ ձեռք բերեցին կալվա-
ծաաերեր ապեա Ֆոն Խրիսաոֆ Արրահամովիչը, Աաեիան Վաղդերեսովիչը և այլք: Մեծ համա-
րում ուներ Բուկովինայի Հայ մաավորականությունը, որի ներկայացուցիչներից էին ժողովրդան-
վեր ուսուցիչներ Ասավաժաաուր Ռամաշքանը, Կարապեա Կրիւնան (Գրիւնա), Գրիդոր Ութուճյա-
նը և ուրիշներ¹⁶⁴:

Ռումինիայի Հայերեն վիմադրությունները հրաաարակել է Միքիսեդեկ Շաեֆընեսկուն
(1822-1907)¹⁶⁵: 1882 թ. նա հրատարակեց նաև «Մոլդավիայի Հայկական եկեղեցիների արձա-
նադրությունները»¹⁶⁶:

ՉԵՌՆՈՎՑԻ

Չեռնովցիի մարդային կենարոնն է Պրուա դեաի ափին: Ուսումնասիրողների կարծիքով այս
քաղաքի «ընակչության կեսը նախկինում եղել են Հայեր»¹⁶⁷: Մ. Բժշկյանի այցի ժամանակ Չեռ-

162 Н. Маринов, И. Пасека, Трускавецкие минеральные воды, М., 1978.

163 С Варданян, Кто он, Теодор Торосевич, газ. "Коммунист", 1982, 28 февраля, N 48 (14527).

164 Հայ ժողովրդի պատսություն, Բ. 6, Երևան, 1983, էջ 684:

165 Նույն տեղում, էջ 682:

166 Episcopul Melchisedec, Inscriptiunile Bisericeilor armenesci din Moldova, Bucuresti, 1882.

167 Ա. Խ. Թորամամյան, Մոլդավիայի Բայկական պատմաճարտարապետական հուշարձանները, Երևան,
1986, էջ 52: Այսուհետև՝ Ա. Թորամամյան:

նովցիում ապրել է ընդամենը 30 ¹⁶⁸ հայ ընտանիք՝ տեղափոխված Լեհաստանից: XIX դարի վերջերին և XX դարի առաջին տասնամյակներին հայ ազգարնակչության քանակը անհամեմատ ավելանում է: 1909 թ. վիճակագրական տվյալների համաձայն միայն Ջեռնովցիում ապրում էին 950 հայեր, որոնք զբաղվում էին առևտրով, արհեստագործությամբ, դյուզատնտեսական ապրանքների արդյունահանությամբ և վաճառքով:

Մ. Բժշկյանի վկայությամբ, մինչև 1740 թվականի հրդեհը քաղաքում դործել են երկու հայկական եկեղեցիներ, որոնք ոչնչացել են: Այժմյան կանդուն եկեղեցին՝ Գրիգոր Լուսավորիչը կառուցվել է Հովսեփ Գլավբայի ջանքերով¹⁶⁸: Ճարտարապետը կիրառել է ուշ հայկական և ռոմանա-գոթական ճարտարապետության առանձնահատկությունները¹⁶⁹: Կառուցված է կարմրավուն թրծած ազյուսով, 1870-1875 թթ. ընթացքում, նախկին Հայկական, այժմ՝ Պուշկինի փողոցի վրա: Գրիգոր Լուսավորիչ տաճարի հիմնադրման դործում մեծ ճիգեր է դործադրել հայոց հոգևոր առաջնորդ Ֆլորիան Միաուլսկին: 1880 թ. սեպտեմբերի 16-ին տեղի ունեցած հայերեն ժամերգությունը մասնակցել է Ավստրիայի կայսր Ֆրանց Իոսիֆը¹⁷⁰:

1879 թ. Ջեռնովցիում հիմնադրվեց հայկական դպրոց՝ առավելապես որը երեխաների համար, որտեղ ուսանելու էին դալիս Գալիցիայից, Բեսարաբիայից, ինչպես նաև Բուկովինայի տարբեր շրջաններից¹⁷¹:

Վիճակագրական արշավախումբը մանրամասն դնեց Գրիգոր Լուսավորչի արտաքին և ներքին պատերը և ոչ մի արձանագրություն չհայտնաբերեց: Արեմոյան մուշքի ճակատին առաջուր պահպանվել է շինարարական ընույթի լատիներեն և հայերեն արձանագրություն: Մեկ այլ արձանագրություն, որը լուսանկարել է կարողացանք լույսի պակասի պատճառով, գտնվում է եկեղեցու հյուսիսային ավանդատան ներսում և փորագրած է լեհերեն:

549. Արեմոյանն մուշքի ճակատին, ընկած լույսի մարմարե սալաքարին, 5-տկան տող հայերեն և լատիներեն.

ԱՄԵՆԱՎԱՐՈՂԻՆ ՆԱԽԱՆԱՄՈՒԹԵԱՄԻՐ

ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ԲԱՐԵԳԹԼՈՒԹԵԱՄԻՐ

ՀԱՅՈՑ ՕԳՆՈՒԹԵԱՄԻՐ

ԲԱՐԵՐԱԼՐԱՅ ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՄԻՐ

ՅԱՐՈՒՑԵԱԼ Է ԱՅՍ ԵԿԵՂԵՑԻՆ:

550. Ապա՝ անմիջապես շարունակվում է լատիներենը.

168 Լ. Բաքայան, Հայերը Մոլդավիայում և Բուքովինայում, Թիֆլիս, 1911, էջ 149:

169 Նույն աղբյուր, էջ 194-195:

170 Նույն աղբյուր, էջ 195-196. Ա. Թորամանյան, Աշխ. աշխ., էջ 54:

171 Հայ ժողովրդի պատմություն, Բ. 6, էջ 684:

OMNIPOTENTIS PROVIDENTIA
AUGUSTISIMI CLEMENTIA
ARMENORUM AUXILIO
BENEFACTORUM MISERICORDIA
RESUREXERE HAEC ECCLESIA

OMNIPOTENTIS PROVIDENTIA
AUGUSTISIMI CLEMENTIA
APMENORUM AUXILIO
BENEFACTORUM MISERICORDIA
RESUREXERE NAEC ECCLESIA
ANNO 1875.

ANNO 1875

Հրատ. Թորամանյան, 33-34,
Из истории, 116

551. Եկեղեցու ձախակողմյան խորանում, տապանաքարի վրա, 5 տող.

POMNIK/ GPZEGORZA/ JAKUBOWICZA/ PRZENIOSL SIE, DO WIECZNOSTI/ DNIA
17 MAJA, ROKU 1855.

ՉԵՌՆՈՎՑԻԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԳԵՐԵՋՄԱՆԱՏՈՒՆ

552. Հուշասյուն, քառակող. գանվում է կենտրոնական մուտքի՝ Հայրենական պա-
տերազմում զոհված զինվորների տանթեոնում: Արևելյան կողմին՝ 10 տող.

Герой/Советского/Союза гв. Капитан-танкист/Оганьянц Грант/ Аракелович/
погибший в боях за /социалистическую/ Родину 26. 8. 1944./ Рождения 1918г./
уроженец г. Ташкент.

553. Կոթող, սև գրանիտից, քառակող. արևելյան կողմին՝ 6 տող.

Полковник/Оганесян/ Сергей Аркадевич/ 17.10.1905-13.11.1954./ Незаменимый
мой друг,/ ты вечно будешь жить/ в наших сердцах./ Жена, дети.

ԻՎԱՆՈ-ՖՐԱՆԿՈՎՍԿ

(մինչև 1962թ.՝ ՍՍԱՆԻՍԼԱՎ)

Ուկրաինայի Իվանո-Ֆրանկովսկ մարզային կենտրոնում և նրա վարչաառաջադիւն կաղ-
մում եղած մի շարք քաղաքներում ու գյուղերում առ. այսօր պահպանվել են հայկական տաճարա-
ճարաարապետական հուշարձաններ: Այգլիսիք կան Մնյատինում, Տիսմենիցայում և այլուր:

Իվանո-Ֆրանկովսկ քաղաքի կենտրոնում՝ հրապարակի վրա, վեր է խոյանում հայոց ս.
Աստվածածին երկգմբեթ, առճարը, որի ճարտարապետը, հավանաբար, Բեռնարդ Մերեաինն է:
Այն կառուցված է ուշ իսլավական ըրոկկոյի հորինվածքով, թեև շենքի ճակարը և կողքերին
եղած ղուլգ սրածայր վեղարներով աշարակները, եռանկյունաձև ճակատամուկը և բարավորը
հատկանշում են ուկրկոյի աղգեցությունը: Ա Աստվածածինը եռանավ շինություն է, արևելքից
ունի խորաններ(գանձասենյակներ): Առասաաղը նկարագարվել է XVIII. դարի 60-ական թթ., լեհ
հայանի նկարիչ Առլեցկու կողմից: Կառարողական վարպետութամբ առավել աչքի են ընկնում
ավեարանիչների, առաքյալների ու մարգարեների պատկերները: Եկեղեցու բեմամերձ հասվա-